

Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Hemställen

Datum 2015-10-12

Dnr 3.4.7-2120-2015

Förslag till statligt byggnadsminne; Ryningska palatset, kv. Atomena 1, Gamla stan, Stockholms stad och län

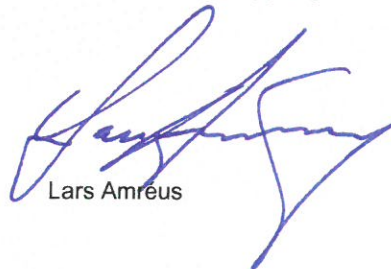
Riksantikvarieämbetet översänder förslag att förklara Ryningska palatset i Stockholm som statligt byggnadsminne enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen. Palatset är sedan 1993-10-01 skyddat som byggnadsminne enligt kulturmiljölagen (1988:950) (KML) efter att ha varit statligt byggnadsminne sedan 1965. Statens fastighetsverk övertog förvaltningen av palatset 2008. En byggnadsminnesförklaring enligt KML gäller generellt mot nya ägare och det finns inget undantag om den nye ägaren är staten. Bestämmelserna för statliga byggnadsminnen bör dock göras tillämpliga om staten förvärvat ett byggnadsminne enligt KML. Därför bör Ryningska palatset skyddas som statligt byggnadsminne enligt bifogade förslag.

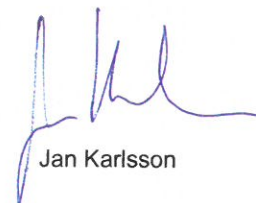
Detta förslag remitterades 2015-08-11 till den förvaltande myndigheten Statens fastighetsverk som i sitt svar 2015-09-25 tillstyrkt förslaget. Kopia av yttrandet bifogas.

Riksantikvarieämbetet hemställer att regeringen fastställer förslaget.

Beslut i detta ärende har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av handläggaren Jan Karlsson. Även överantikvarien Knut Weibull, t.f. avdelningschefen Ylva Blank och t.f. enhetschefen Almir Cehajic har varit med om den slutliga handläggningen.

Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 599 94-4
Bankgiro 5052-3620

Lars Amréus

Jan Karlsson

Bilagor:

Förslagshandlingar

Kopia till:

Länsstyrelsen i Stockholms län

Stockholms stadsmuseum

Stockholms stad

Förslag till statligt byggnadsminne: Ryningska palatset, kv. Atomena 1, Gamla stan, Stockholms stad och län

Byggnadsminnet omfattar hela fastigheten Atomena 1 med Ryningska palatset.

MOTIVERING

Ryningska palatset visar prov på sin tids arkitekturideal och byggnadsskick. Tomtens och anläggningens struktur är bevarad med huvudbyggnad och lägre flygelbyggnader. Fyra ursprungliga portaler finns bevarade, särskilt portalen på fasaden mot Stora Nygatan är genomarbetad och ett bra exempel på 1600-talets dekorationskonst.

Trots vissa ombyggnader i palatset kan man fortfarande uppleva både den arkitektoniska helheten och många bevarade ursprungsdetaljer.

Palatset och dess ägare speglar hur samhället har utvecklats under 350 år. Det förnäma adelspalatset har genom åren omvandlats till borgarhus, haft olika näringsverksamheter, hantverk och handel samt dagens användning som kontorshus för statliga ämbetsverk och andra hyresgäster.

KORT HISTORIK OCH BYGGNADSBESKRIVNING

Palatset som består av en huvudbyggnad och tre flygelbyggnader upptar hela kvarteret Atomena. Huvudbyggnaden uppfördes 1641-1644 för riksamiralen Erik Ryning (1592-1654). Arkitekt var med största sannolikhet Simon De la Vallée.

Huvudbyggnaden mot Stora Nygatan har en fasad av roströd avfärgad puts och sockel av granit. Gavelfasaden mot Gråmunkegränd markeras upp till tredje våningen av kraftiga hörnkedjor utförda med granitblock. Mot Stora Nygatan reser sig en sandstensportal i nordeuropeisk renässansstil, skulpterad av Aris Claeszoon. Över portalen runt huvudingången finns Rynings och hans hustru Maria Elisabet Kurzels förenade vapen flankerade av två kvinnofigurer föreställande tron och hoppet. Innanför portalen för en vestibul med stjärnvalv genom huset till en innergård där det också återfinns flera sandstensportaler.

Under 1760-talet förvärvades palatset av assessorn Johan Bergstrahl som uppförde flygelbyggnaderna, vilka därför även kallas Bergstrahlska huset. Längan mot Munkbron har en enklare 1700-talskaraktär. Här finns även en ursprunglig kalkstensportal med maskaroner och delfiner i tunn relief.

En svår brand härjade i kvarteret kring 1770. Efter branden påbyggdes huvudbyggnaden med en våning samtidigt som den fick ny inredning. Endast de nedre våningarna i palatset har därför bevarade bjälktak. Flyglarna mot Munkbron påbyggdes vid samma tid av murmästaren Alexander Högman. Under andra hälften av 1700-talet fick kvarteret en mer borgerlig prägel och senare även en stark inriktning mot handel. Porslinshandlaren Lars Johan Warodell köpte fastigheten 1841 och blev den siste privata ägaren.

Fastigheten inköptes 1908 av Stockholms stad för att inrymma kommunala förvaltningar. De flesta av gårdshusen revs och stadsträdgårdsmäsatren Mauritz Hammarberg initierade

planteringar mellan huvudbyggnaden och flyglarna. Palatset övertogs av staten 1950 och restaurerades under de följande åren efter ritningar av arkitekten Artur von Schmalensee för att inrymma Högsta Domstolens kansli.

Palatset blev byggnadsminnesförklarat 1965. I samband med bolagiseringen av Byggnadsstyrelsen 1993 överläts förvaltningen till Vasakronan AB. 2008 köpte staten tillbaka fastigheten och Statens fastighetsverk övertog förvaltningen och inledde en omfattande restaurering av fasader, fönster och tak. I palatset har idag främst Arbetsdomstolen och Högsta Domstolen lokaler.